

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Sabina Trnková

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

Studijní program: Všeobecné ošetřovatelství

Sabina Trnková

**SEXUÁLNÍ OBTĚŽOVÁNÍ VŠEOBECNÝCH SESTER NA
PRACOVÍŠTI V OŠETŘOVATELSTVÍ**

**SEXUAL HARASSMENT OF GENERAL NURSES IN THE
WORKPLACE IN NURSING**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Milena Vaňková, PhD.

PLZEŇ 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedl/a v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 31. 3. 2024.

.....

vlastnoruční podpis

Abstrakt

Příjmení a jméno: Trnková Sabina

Katedra: Ošetřovatelství a porodní asistence

Název práce: Sexuální obtěžování všeobecných sester na pracovišti v ošetřovatelství

Vedoucí práce: Mgr. Milena Vaňková, PhD.

Počet stran – číslované: 37

Počet stran – nečíslované: 10

Počet příloh: 2

Počet titulů použité literatury: 20

Klíčová slova: sexuální obtěžování, sexuální násilí, všeobecná sestra, feminismus, emancipace, gender, pracoviště

Souhrn:

Problematika sexuálního obtěžování je všeobecně obtížná definovat a prokázat, proto je téma sexuálního obtěžování pro společnost veliké tabu. Oběti sexuálního obtěžování často o svých zkušenostech nemluví, protože se bojí, nebo jim to není příjemné. Proto se může zdát, že jsou případy sexuálního obtěžování ojedinělé a nepříliš časté.

Teoretická část je zaměřena na definici sexuálního obtěžování, feminismus a emancipaci. V obsahu teoretické části jsou také zmíněny genderové role, hnutí #MeToo, či například Istanbulská úmluva.

Hlavním cílem výzkumu této bakalářské práce je zjistit zkušenost vybraných všeobecných sester se sexuálním obtěžováním na pracovišti. Realizace výzkumného šetření proběhla formou kvalitativního výzkumu. Sběr dat byl realizován pomocí polostrukturovaného rozhovoru a pro zpracování obsahu byly údaje řazeny do příslušných kategorií a podkategorií. Výběr participantů byl záměrný.

Abstract

Surname and name: Trnková Sabina

Department: Nursing and midwifery assistance

Title of thesis: Sexual harassment of general nurses in the workplace in nursing

Consultant: Mgr. Milena Vaňková, PhD.

Number of pages – numbered: 37

Number of pages – unnumbered: 10

Number of appendices: 2

Number of literature items used: 20

Keywords: sexual harassment, sexual violence, general nurse, feminism, emancipation, gender, workplace

Summary:

The issue of sexual harassment is generally difficult to define and prove, which is why the topic of sexual harassment is a big taboo for society. Victims of sexual harassment often do not talk about their experiences because they are afraid or uncomfortable. Because of this, it may seem that cases of sexual harassment are isolated and not very common.

The theoretical part is focused on the definition of sexual harassment and feminism, emancipation. The content of the theoretical part also mentions gender roles, the #MeToo movement or, for example, the Istanbul Convention.

The main research objective of this bachelor's thesis is to find out the experience of selected general nurses with sexual harassment in the workplace. The implementation of the research investigation took place in the form of qualitative research. Data collection was carried out using a semi-structured interview, and for content processing, the data were sorted into relevant categories and subcategories. The selection of participants was deliberate.

Poděkování

Chtěla bych především poděkovat mému partnerovi za podporu při celém studiu, dále paní doktorce Mgr. Mileně Vaňkové, PhD. za vedení práce, přátelům a rodině, a v neposlední řadě také svým čtyřem participantkám při realizaci výzkumu mé bakalářské práce, bez kterých by nic nebylo možné zrealizovat.

OBSAH

SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM ZKRATEK	10
ÚVOD.....	11
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 SEXUÁLNÍ OBTĚŽOVÁNÍ.....	12
1.1 Definice sexuálního obtěžování.....	12
1.2 Dělení sexuálního obtěžování.....	13
1.2.1 Mobbing, bossing, staffing	14
1.2.2 Stalking.....	15
1.2.3 Exhibicionismus, voyerismus.....	15
1.3 Charakteristika oběti a útočníka	15
1.4 Pojmy související se sexuálním obtěžováním	16
1.4.1 Diskriminace.....	16
1.4.2 Sexualizace	16
1.4.3 Sexismus.....	17
1.4.4 Genderové role	17
1.5 Prevence sexuálního obtěžování.....	17
1.6 Dopady sexuálního obtěžování.....	17
1.7 Řešení sexuálního obtěžování.....	18
1.7.1 Kampaň #Metoo	18
1.7.2 Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí proFem.....	19
1.7.3 Istanbulská úmluva.....	19
1.8 Výskyt sexuálního obtěžování v České republice	19
1.9 Výskyt sexuálního obtěžování v jiných zemích	20
1.10 Výskyt sexuálního obtěžování v profesi všeobecných sester.....	20
2 FEMINISMUS.....	21
2.1 Původ slova.....	21
2.2 Definice feminismu.....	21
2.3 Historie.....	21
2.3.1 První vlna.....	22
2.3.2 Druhá vlna	22
2.3.3 Třetí vlna	23
2.3.4 Čtvrtá vlna	23
2.4 Proudý feminismu.....	23
2.5 Vnímání feminismu v České republice a jiných zemích	23

2.6	Emancipace	24
2.6.1	Definice emancipace.....	24
2.6.2	Sociální emancipace	24
2.6.3	Politická emancipace	24
2.6.4	Ekonomická emancipace	25
2.6.5	Právní emancipace	25
	PRAKTICKÁ ČÁST	26
3	FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	26
4	CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY/PŘEDPOKLADY	27
4.1	Hlavní výzkumný cíl.....	27
4.2	Dílčí výzkumné cíle	27
4.3	Hlavní výzkumná otázka	27
4.4	Dílčí výzkumné otázky	27
5	METODIKA KVALIFIKAČNÍ PRÁCE	28
5.1	Metodologie výzkumu	28
5.2	Charakteristika sledovaného souboru	28
5.3	Organizace výzkumu	29
5.4	Zpracování dat	30
6	PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	31
6.1	Kategorie I: Okolnosti sexuálního obtěžování.....	31
6.2	Kategorie II: Vyrovnání oběti se situací	33
6.2.1	Subkategorie: Reakce na obtěžování.....	33
6.2.2	Subkategorie: Řešení obtěžování.....	35
6.2.3	Subkategorie: Doporučení obětí obtěžování.....	36
6.3	Kategorie III: Psychický dopad na oběť obtěžování.....	37
	DISKUZE.....	39
	ZÁVĚR.....	41
	SEZNAM LITERATURY.....	42
	SEZNAM PŘÍLOH	45
	PŘÍLOHY	46

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Participanti – Identifikační údaje v době SO	30
Tabulka 2 – Participanti – Identifikační údaje nyní	30
Tabulka 3 - Participanti – Aktér sexuálního obtěžování	32
Tabulka 4 – Participanti – Forma obtěžování	33
Tabulka 5 – Participanti – Reakce na obtěžování	34
Tabulka 6 – Participanti – Řešení obtěžování	36
Tabulka 7 – Participanti – Doporučení ostatním obětem obtěžování	37
Tabulka 8 – Participanti – Psychický dopad po obtěžování	39

SEZNAM ZKRATEK

- atd. a tak dále
- atp. a tak podobně
- BP bakalářská práce
- ČR Česká republika
- EU Evropská unie
- např. například
- odd. oddělení
- P1 participant 1
- P2 participant 2
- P3 participant 3
- P4 participant 4
- s. strana
- Sb. sbírka zákonů
- SO sexuální obtěžování
- SN sexuální násilí
- tzv takzvaný
- vč včetně
- VS všeobecná sestra
- WHO světová zdravotnická organizace

ÚVOD

Bakalářská práce (BP) se zabývá tématem sexuálního obtěžování (SO). V poslední době je toto téma velice aktuální a dopřává se mu více pozornosti, avšak je stále velice tabuizované společností. V mnoha kulturách je SO tolerováno a promíjeno, protože je to tak častá věc, že to někteří berou jako jakousi normu, která se děje na denní bázi.

Podle dřívějšího výzkumu z roku 2005 se ukázalo, že většina obětí SO a SN jsou ženy, a aktéři jsou muži. (Křížková, 2005)

Podle výzkumu z roku 2021, se se sexuálním násilím (SN) v České republice (ČR) setkala každá druhá žena starší 18 let, se znásilněním každá 10. Co se týče mužského zastoupení, se SO se setkal každý čtvrtý muž starší 18 let. 2% zažila znásilnění. (Michálková, 2021)

Nejedná se však pouze jen o performanci chťiče a sexuálních tužeb násilnického aktéra, ale také o jistou moc nad obětí. Samotný název může být zavádějící, neboť by mohl být vnímán jen ze sexuální stránky, přestože se může projevat i jinými nesexuálními formami.

Ačkoliv se SO objevuje v mnoha společnostech napříč světem, obvykle nebývá zahrnuto do problematiky lidských práv.

BP obsahuje dvě části, část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se věnuje třem hlavním tématům: SO, feminismus a emancipace. Kapitola o SO se zabývá definicí, dělením a podkategoriemi, řešením, prevencí, rovněž také výskytem v ČR a jiných zemích. Problematika feminismu se zabývá převážně historií a jejími vlnami, poté také proudy feminismu a samotnou emancipací. Poslední kapitola je zaměřena na genderové role, identitu a geneticky danou identitu spojenou se sexuálním chováním. Část praktická představuje výzkumné řešení. Praktická část byla zpracována formou kvalitativního výzkumu, pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory proběhly se čtyřmi všeobecnými sestrami (VS). Výběr participantek byl záměrný, jednalo se o ženy se zaměstnáním VS, které mají zkušenost s jakoukoliv formou SO na pracovišti v ošetrovatelství.

Hlavním cílem BP je zjistit zkušenost vybraných VS se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SEXUÁLNÍ OBTĚŽOVÁNÍ

1.1 Definice sexuálního obtěžování

Termín SO, můžeme nazvat také jako harassment (česky harašení). SO se vyskytuje v mnoha formách, avšak vždy se jedná o nežádoucí jednání aktéra k oběti. Hranice snesitelnosti je u každého jedince jiná, tudíž se těžce posuzuje, která forma je těžší, a která lehčí. Jedna z nejtěžších forem SO je znásilnění.

Problematika sexuálního obtěžování začíná u jeho samotné definice, kterých je velké množství, jelikož je velice individuální a každý člověk si jí vykládá jinak. Z toho vyplývá, že stejné chování můžeme vyložit několika způsoby. Právě tento fakt může být základem zpochybňování a zlehčování problematiky SO a její právní opory. Obecně můžeme SO definovat dvěma způsoby, a to definicí objektivní a subjektivní. Objektivní definici můžeme určit pouhým pozorováním ze třetí osoby, subjektivní definici mohou určit pouze zúčastnění aktéři.

Jedna z prvních definic SO byla vytvořena v rámci Hlavy VII. zákona o občanských právech Americkou komisí v roce 1964. (Benya, 2018)

Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje SO jako: „Jakékoliv sexuální jednání zahrnující pokusy o dosažení sexuálního styku, nežádoucí sexuální poznámky a návrhy, činy směřující k obchodování či jinak namířené proti sexualitě jedince, které využívají nátlak. Může být prováděno kýmkoliv, nezávisle na vztahu mezi obětí a pachatelem, a v jakémkoliv prostředí včetně domova a práce.“ (Jewkes, Sen, Garcia-Moreno, 2002, strana (s.) 149)

„Sexuální obtěžování lze definovat jako zaměřené urážlivé a nevhodné chování se sexuálním podtextem, které mohou obsahovat komentáře, gesta, úmyslné narušování intimní zóny, pozývání na soukromou schůzku, návrhy k sexuálnímu sblížení za odměnu či dotyky až napadení.“ (Vohlídalová, 2010, s. 24)

Definice a vymezení SO byla zahrnuta do legislativy roku 2004, kdy ČR vstoupila do Evropské unie (EU). Zásadní změnou této novely v legislativě bylo to, že se vymezil

termín pojmu SO a zohlednila se diskriminace tohoto typu v pracovněprávních vztazích. (Křížková, Maříková, Uhde, 2006)

Podle českého právního řádu se SO a sexuální nátlak rozumí: „Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.“ (Zákon č. 40/2009 sbírky zákonů (Sb.), zákon o sexuálním nátlaku)

Dále se k tomuto tématu vyjadřuje zákon č. 198/2009, který zní: „Jednání sexuální povahy v jakékoli formě, které je buď dotčeným zaměstnancem oprávněně vnímáno jako nevítané, nevhodné nebo urážlivé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí na pracovišti nebo jednání sexuální povahy, které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí, které ovlivní výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.“ (Zákon č. 13 198/2009 Sb., zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů)

Za SO se dá považovat takové chování, které splňuje následující body:

- chování aktéra má sexuální povahu, či je genderově založené,
- chování aktéra je nevyžádané a nechtěné, v jehož důsledku vznikají u oběti nepříjemné pocity,
- chování aktéra má negativní vliv na lidskou důstojnost či životní pohodu oběti.

1.2 Dělení sexuální obtěžování

Cílem obtěžování je ohrožit důstojnost oběti prostřednictvím strachu, napětí, či nepřátelství verbální nebo neverbální formou. Obtěžování, nebo-li harassment, lze rozdělit na další dvě skupiny: quit pro quo („Něco za něco“) a vytváření nepřátelského prostředí (hostile environment). „Něco za něco“ je forma obtěžování, při které aktér nabízí oběti sexuální sblížení výměnou za určitou odměnu či výhodu, ať už v zaměstnání, či ve škole. Nepřijetí nabídky může ovlivnit chování aktéra k oběti v prostředí, ve kterém se nachází. Vytváření nepřátelského prostředí je druhá forma obtěžování, kde jsou poněkud jemnější náznaky. Jedná

se především o narážky, vtipy a komentáře sexuálního podtextu, někdy až dotyků, které následně vytvářejí nepříjemnou atmosféru. Obtěžování velice úzce souvisí s pojmy bossing, mobbing a staffing. (Smetáčková, Pavlík, 2012)

Obecně lze SO dělit na tři základní formy: nevíтанá sexuální pozornost, sexuální vydírání či nátlak, a genderově motivované obtěžování.

Dále můžeme SO dělit na verbální, neverbální a fyzické. Mezi verbální obtěžování patří například (např.) takzvaný (tzv.) „catcalling“, který v češtině znamená pouliční obtěžování ve formě pokřikování oplzlých hlášek a urážek, pískání, a tak dále (atd.). Catcalling může mít i formu neverbální při ukazování nevhodných gest. Fyzické násilí obsahuje nevyžádané doteky, až znásilnění.

1.2.1 Mobbing, bossing, staffing

V pracovním prostředí se můžeme setkat s určitými formami obtěžování, či dokonce až šikany, v rámci kterých se může objevit i sexuální podkres, díky čemuž to můžeme definovat jako sexuální obtěžování. Tato obtěžování se dělí podle toho, kdo je aktérem a kdo obětí.

Jedním z těchto pracovněprávních typů obtěžování je např. tzv. mobbing. Mobbing v etiologii popisuje chování zvířat, kdy si společenství zvířat brání své území před vetřelcem, na kterého později společně zaútočí. Do češtiny se mobbing může přeložit jako šikana ze strany kolegů a kolegyně, se kterými je oběť na stejné horizontální pracovní úrovni. „To mob“ znamená někomu úmyslně a systematicky ubližovat, s cílem oběť psychicky potopit. Toto jednání není ojedinělé, děje se opakovaně v řádu týdnu až měsíců, a alespoň jednou týdně. Nejčastěji se projevuje verbálními útoky, ať už zesměšňováním, zastrašováním, či dokonce pomlouváním a šířením lží, za úmyslem znepříjemnění pracovního prostředí oběti.

S mobbingem souvisí tzv. bossing, který se vyznačuje tím, že aktérem je výše postavená osoba, která útočí na svého podřízeného. Můžeme tedy říct, že je bossing jistá forma mobbingu, jelikož se pořád jedná o kolegiální šikanu na pracovišti. Tato forma může být ovšem více drtivá, než samotný mobbing, protože nadřízený má vyšší moc, a může více ublížit, než rovnoprávní kolegové. Většina případů se proto zakládá na nepřiměřeném a naprostém využívání moci ve vlastní prospěch. Opakem bossingu je staffing, kde podřízení šikanují nadřízené.

1.2.2 Stalking

Stalking je poslední dobou hodně medializované a probírané téma. Ovšem nejedná se jen o fanoušky posedlé celebritami, i když převážně tomu tak je. Stalking je poměrně častý jev ve všech vrstvách společnosti, ať už se jedná o známého spolupracovníka či o náhodného kolemjdoucího po ulici. Stalking se vyznačuje nevhodným chováním, projevující se zejména nechtěným opakovaným kontaktováním (SMS, emaily, telefonáty, dopisy, chat, a tak podobně (atp.)), fyzickým až dlouhodobým sledováním oběti či jejich blízkých a shromažďování intimních informací. Osoba v roli aktéra je obětí patologicky posedlá. Tzv. „stalker“ cílenou oběť obtěžuje, omezuje její soukromí, až v ní vzbuzuje strach a pocit nejistoty. Dle statistik Ve 2 % případů může dojít až k vraždě nebo pokusu o ni. Tento proces je také jistou formou šikany a od 1.1.2010 se s účinností nového trestního zákoníku v ČR zapsal stalking jako nový trestný čin Nebezpečného pronásledování

1.2.3 Exhibicionismus, voyerismus

Exhibicionismus je potřeba či typ chování člověka zahrnující odhalování částí těla, až intimních partií veřejnosti. Může se jednat o tzv. „flashing“ (u žen odhalení ňader, u mužů odhalení genitálií), „mooning“ (ukazování hýždí stáhnutím kalhot a spodního prádla), a nebo také „anasyrma“ (zvedání sukně, pod níž není spodní prádlo za úmyslem odhalit intimní partie). Exhibicionismus se označuje za sexuální deviaci, při které aktér není typicky agresivní, ovšem měl by se psychologicky léčit.

S exhibicionismem souvisí tzv. voyerismus, nebo také jinak skoptofilie, jelikož při pozorování svých obětí může nastat právě i exhibicionismus ve formě onanování. Voyerismus je sexuální úchylka, kdy jedinec dosahuje vzrušení tehdy, když sleduje intimní počínání nic netušících anonymních objektů. To může poté směřovat k častému navštěvování míst, kde k takovému chování dochází, aniž by o tom oběť věděla. Vzrušující je pro jedince moment sledování, nejde o konkrétní situaci.

1.3 Charakteristika oběti a útočníka

Cílenými oběťmi jsou hlavně ženy, které spojují podobné rysy – jsou převážně mladé, s postižením, či jsou ze sexuální, genderové nebo rasové menšiny. Útočníky spojují následující rysy – zkušenost s domácím násilím v dětství, genderově nevyrovnané postoje (sexismus, sexualizace, tradiční genderové role, hypermaskulinita), sexuální postoje (počet sexuálních partnerů, brzký začátek sexuálního života, vlastní zkušenost se SO, vnímání SO jako takového), nátlak společnosti, či užívání návykových látek.

1.4 Pojmy související se sexuálním obtěžováním

1.4.1 Diskriminace

SO je spojeno s diskriminací, zejména na základě pohlaví, protože se často zaměřuje na jednotlivce dle jejich pohlaví či genderové identity. Zachovává tradiční genderové normy a dynamiku moci, přičemž pachatelé často využívají obtěžování k prosazení kontroly nebo dominance nad ostatními na základě jejich pohlaví. Zejména ženy jsou neúměrně ovlivněny SO v různých kontextech, včetně pracoviště, vzdělávacích institucí a veřejných prostor.

Obtěžování se také může prolínat diskriminací na základě sexuální orientace. Osoby zapadající do LGBTQ+ komunity mohou zažít obtěžování, které se zaměřuje na jejich sexuální orientaci nebo genderovou identitu, jako jsou homofobní nebo transfobní komentáře, vtipy nebo chování. Tato forma diskriminace odráží nejen společenské předsudky vůči této komunitě, ale také prohlubuje pocity marginalizace a vyloučení.

1.4.2 Sexualizace

Sexualizace zahrnuje redukci jednotlivců na sexuální předměty nebo komodity, udržování škodlivých stereotypů a přispívání ke kultuře, která normalizuje SN a vykořisťování. Sexualizace se týká procesu, jehož prostřednictvím jsou jednotlivci, zejména dívky a ženy, objektizováni nebo redukováni na své sexuální charakteristiky, často pro uspokojení druhých. Zahrnuje zobrazování jednotlivců způsobem, který zdůrazňuje jejich sexuální přitažlivost nebo žádoucnost, a přitom nebere ohled na jejich autonomii, osobnost, nebo lidskost.

Média a kultura hrají významnou roli při udržování sexualizace a objektivizace prostřednictvím zobrazování idealizovaných a hypersexualizovaných obrazů jedinců. Od reklamy a módy, po film a hudební videoklipy. Mediální reprezentace často zdůrazňuje úzké standardy krásy a propaguje sexualizovaný obraz, který objektivizuje a komodifikuje těla jednotlivců.

Zdravotnická povolání, převážně všeobecné sestry, jsou všeobecně veřejností velmi sexualizovány. Podle výzkumu z roku 2020 jsou všeobecné sestry nejvíce sexualizovaným povoláním vůbec. Ať už se jedná o odhalené halloweenské kostýmy sester, či promítnutí této zdravotnické profese do filmů pro dospělé. Tato realita může mít vliv jak na osobnost a profesi samotných sester, či naopak na vnímání pacientů sester a celého zdravotnictví vůbec. (Kahsay, Negarandeh, Nayeri, Hasanpour, 2020)

1.4.3 Sexismus

Sexismus vyznačuje předsudky, stereotypy nebo diskriminaci vůči jednomu pohlaví. Zahrnuje přesvědčení, postoje a chování, které posilují myšlenku, že je jedno pohlaví nadřazené tomu druhému, což často vede k nerovnému zacházení, příležitostem a sociálnímu postavení. Sexismus se může projevovat v různých formách, od jemných předsudků a mikroagresí až po otevřenou diskriminaci a násilí. Funguje v sociálních, kulturních a institucionálních kontextech, udržuje nerovnost a posiluje tradiční genderové role a očekávání. Zároveň sexismus obvykle postihuje ženy, může mít dopad na jednotlivce jakéhokoliv pohlaví, kteří nevyhovují sociálním normám nebo očekáváním souvisejícím s jejich genderovou identitou nebo projevem. (Bates, 2015)

1.4.4 Genderové role

Genderové role odkazují na společenská očekávání, normy a chování, které jsou obvykle spojeny s genderovou identitou člověka. Tyto role předepisují, jak by se jednotlivci měli chovat, myslet a interagovat na základě jejich pohlaví, sociálních interakcí, příležitostí a identit. Historicky byly tradiční genderové role často založeny na binárních představách o maskulinitě a ženskosti, přičemž se od mužů a žen očekávalo, že budou ve společnosti plnit odlišné role a povinnosti. Tradiční genderové role často přiřazují muže do rolí, kde zdůrazňují jeho sílu, asertivitu a vedení, jakožto živitele rodiny a velitele. Na druhou stranu se od žen často očekává, že budou ztělesňovat rysy jako jsou péče a podpora muže, emoční citlivost, role matky a ženy v domácnosti. (Urban, 2022)

1.5 Prevence sexuálního obtěžování

Prevence sexuálního násilí vyžaduje mnohostranný přístup, který řeší mnohostranné postoje, chování a systémové faktory přispívající k obtěžování. Cílem účinných preventivních strategií je vytvořit prostředí, které podporuje respekt, důstojnost a rovnost všech jednotlivců. Klíčové složky prevence jsou vzdělanost, informovanost, prosazování zásad a hodnot. Řada zahraničních a mezinárodních společností dává tomuto tématu velkou pozornost, např. Evropský parlament roku 2016 vydal informační brožuru zabývající se SO a jeho prevencí. Tento krok následovalo spousta dalších společností, kteří se takto snaží informovat a bojovat proti násilí a obtěžování. (Úřad vlády České republiky, 2019)

1.6 Dopady sexuálního obtěžování

Sexuální a genderově podmíněné obtěžování má negativní dopad jak na oběť, tak i na okolí, ať už na kolektiv, rodinu, či organizaci, v které se obtěžování odehrálo. Negativní

dopady mohou být různé a jsou individuální. Každý jedinec vnímá situaci jinak, někdo jen mávne rukou, za to druhý z toho může mít vážně psychické problémy. (Zábrodská, 2012)

Negativní dopady SO týkající se zdraví mohou být buď psychické nebo fyzické. Mezi psychické se řadí deprese, poruchy koncentrace, ztráta sebevědomí, stavy úzkosti, suicidální myšlenky, až také posttraumatická stresová porucha. Fyzické následky mohou být již zmiňovaná bolest hlavy a šíje, poruchy krevního oběhu a srdce, respirační potíže až získané astma, kožní onemocnění, onemocnění zažívacího traktu, či vznik psychosomatických onemocnění jako jsou bulimie a anorexie.

1.7 Řešení sexuálního obtěžování

Pokud jste byli obětí SO, je třeba si uvědomit, že za nic, co se stalo, nenesete žádnou odpovědnost a není to v žádném případě vaše chyba. Pokud chcete situaci řešit, máte více možností jak to udělat.

Pokud se incident stal ve vašem zaměstnání, zaměstnanci a zaměstnankyně mají právo podat stížnost, ať už jsou v pracovním či služebním poměru. Zaměstnavatel je povinen situaci řešit a zabývat se jejím řešením. Stížnost lze podat písemnou formou (email, dopis), či ústní formou (rozhovor s pověřenou osobou). Je nutné, aby každý úřad měl vytvořen vlastní postup řešení takovéto situace. (Úřad vlády České republiky, 2019)

Pokud se SO odehrálo mimo zaměstnání, existují telefonní linky bezpečí, které mají svoje postupy a s danou situací vám poradí. Jedná se např. o Modrou linku, Linku bezpečí, nebo internetové stránky proFem a konsent. Další z možností je obrátit se rovnou na Policii ČR.

1.7.1 Kampaň #Metoo

Hnutí #Metoo je společenské hnutí, jehož počátky zasahují do roku 2006, bojující proti SO a SN na ženách. Ovšem na svůj vrchol vyšplhalo až v roce 2017, kdy ženy na sociálních sítích „postovaly“ své příběhy s popiskem #Metoo, a tak šířily informovanost o tomto problému. Do tohoto hnutí se připojilo spousta známých osobností, jako například herečky Uma Thurman, či Jennifer Lawrence, které také sdílely své zkušenosti s obtěžováním. Dalo by se tak říct, že tímto hnutím se začalo o tomto velice tabuizovaném problému více mluvit, a to hlavně v USA.

„Pokud by všechny ženy, které byly někdy sexuálně zneužity nebo obtěžovány, napsaly na svou sociální síť „Me too“, možná by si lidé uvědomili závažnost problému.“ (Milano, 2017)

1.7.2 Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí proFem

Česká nevládní nezisková organizace proFem založená roku 1994 usiluje o zlepšení situace domácího a sexuálního násilí v ČR. Poskytuje pomoc obětem odbornou právní a sociální formou. Dále se zaměřuje na prevenci a vzdělávání široké veřejnosti v rámci realizovaných projektů, kurzů a seminářů, publikací a výzkumů. Na svých webových stránkách nabízí své služby jako např. online poradna, infolinka pro oběti SN, linka právní pomoci, či např. telefonní čísla pro objednání na osobní konzultaci. Organizace proFem je součástí České ženské lobby (ČŽL), což je síť organizací, která hájí práva žen v ČR. Do této sítě mimo jiné patří ještě např. Český svaz žen, Ženy v právu, Fórum žen, Gender Studies, nebo již dříve zmiňovaný konsent.

1.7.3 Istanbulská úmluva

Istanbulská úmluva, též známá jako Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, je mezinárodní smlouva Rady Evropy pojednávající o prevenci násilí konaného na ženách, ale i na ostatních obětech násilí. Úmluva byla přijata Radou Evropy 7.4.2011, k podpisům byla otevřena o měsíc déle 11.5.2011 v Istanbulu. Do 30.3.2022 ji ratifikovalo 36 států, a dalších 9 (včetně ČR) ji podepsalo.

V ČR bylo poslední dobou téma Istanbulské úmluvy hodně žhavé, a musel o ní slyšet snad každý člověk, který se alespoň trochu orientuje v médiích. Celou kauzu doprovázely mýty o vnucování genderové ideologie a dalších lživých informací, které rozdělávaly celou ČR na dva tábory – pro a proti. 24.1.2024 proběhlo v Senátu ČR hlasování o ratifikaci, ovšem k přijetí chyběly dva hlasy. Česko tak bude patřit mezi menšinu zemí, které návrh sice podepsaly, ale neratifikovaly.

1.8 Výskyt sexuálního obtěžování v České republice

Podle výzkumu organizace proFem z roku 2021, se s minimálně jednou formou SO nebo SN setkala každá druhá žena starší 18 let. Konkrétně se jedná o 54.5% žen. Nejčastěji se ženy setkávají s verbálním obtěžováním (32.8%), dále také s nevyžádanými dotyky (31.1%). Každá třetí žena přitom zažila více než jednu formu SO nebo SN, a každá desátá zažila znásilnění. S minimálně jednou formou obtěžování se setkalo 22.3% mužů starších 18

let, což je přibližně každý čtvrtý muž. Muži stejně jako ženy zažívají nejčastěji verbální obtěžování (8.4%), nevyžádané osahávání (7.6%). (proFem, 2021)

1.9 Výskyt sexuálního obtěžování v jiných zemích

Přestože je obtížné sestavit komplexní globální statistiky o SO kvůli nedostatečnému hlášení, různým definicím a kulturním rozdílům, několik studií a průzkumů poskytuje pohled na prevalenci SO po celém světě. SO je neoddelitelně spojeno s mocí a často probíhá ve společnostech, kde se ženy sexualizují. Proto nemůžeme srovnávat státy Evropy s například Blízkým východem a Afrikou.

Podle studie neziskové organizace Stop Street Harassment z roku 2014, 65% žen v USA zažilo alespoň jednu formu obtěžování na ulici, 23% bylo sexuálně obtěžováno, a 37% se necítí samo bezpečně. (Stop Street Harassment, 2014)

Studie Organizace spojených národů pro genderovou rovnost a posílení postavení žen (UN Women) z roku 2021 poukázala na fakt, že SO ve Spojeném království od roku 2016 vzrostlo o 7%, z dřívějších 64% na 71%. Toto šetření probíhalo se ženami všech věkových kategorií. Další šetření probíhalo se ženami ve věku 18-34 let, kdy se zjistilo, že více než 80% žen mělo s jakoukoliv formou obtěžování zkušenost. (UN Women, 2021)

Údaje shromážděné jako součást základního průzkumu iniciativy Bezpečnější města bez násilí na ženách a dívkách, kterou provedla organizace UN Women ve spolupráci s vládou Dillí a nevládní organizací JAGORI ukazují, že 51% ze vzorku 1003 mužů ve věku 16-49 let žijících v Dillí, se dopustilo SO a SN na ženách a dívkách na veřejných prostranstvích v Dillí. Ve studii 25% mužů uvedlo, že se tak učinili v posledních 6 měsících. ¾ dotázaných souhlasili s výroky jako: „Ženy provokují muže tím, jak se oblékají.“ a „Ženy pohybující se v noci si zaslouží být sexuálně obtěžovány.“. Téměř 73% žen uvedlo, že se necítí na veřejnosti bezpečně. (UN Women, 2013)

1.10 Výskyt sexuálního obtěžování v profesi všeobecných sester

Systematické review z roku 2020 tvrdí, že prevalence SO vůči všeobecným sestram činí 43.15%. 35% sester bylo obtěžováno verbálně, 32.6% neverbálně, 31% fyzicky a 40.8% bylo obtěžováno psychicky. 46.59% incidentů bylo ze strany pacientů, 41.10% ze strany lékařů, 27.74% rodinou pacienta, 20% druhou sestrou a 17.8% dalšími spolupracovníky dané společnosti. Na 44.6% obětí měla zkušenost se SO na pracovišti psychický dopad. (Kahsay, Negarandeh, Nayeri, Hasanpour, 2020)

2 FEMINISMUS

2.1 Původ slova

Termín feminismus pochází z francouzského slova „féminisme“, které bylo poprvé zaznamenáno ve 30. letech 19. století. Roku 1882 Francouzka Hubertine Auclert takto pojmenovala sebe a své spolupracovnice ve svém časopise La Citoyenne. Termín ovšem získal více pozornosti až v květnu v roce 1892, kdy se konal feministický kongres, který uspořádala Eugénie Potonié-Pierre. Poté se termín začal šířit do Velké Británie, Spojených států amerických, a začátkem 20. století se začal objevovat v Evropské literatuře.

Slovo feminismus je také odvozeno z latinského slova „femina“ (česky žena) a společně v kombinaci s příponou „-ismus“, která označuje víru nebo dodržování určité ideologie nebo hnutí, tvoří slovo feminismus, které doslova znamená víru nebo obhajobu práv a rovnosti žen.

Zatímco termín feminismus mohl být vytvořen teprve relativně nedávno, myšlenky a hnutí, které představuje, mají hluboké historické kořeny, přičemž ženy a muži v průběhu historie různými způsoby obhajovali rovnost pohlaví.

2.2 Definice feminizmu

Feminismus je sociální, politické a filozofické hnutí, které obhajuje rovnost všech pohlaví, zejména se zaměřením na rozvoj a posílení postavení žen. Usiluje o zpochybnění a odstranění nerovností a diskriminace na základě pohlaví, které historicky znevýhodňovaly ženy v různých aspektech života, mimo jiné včetně politiky, ekonomiky, vzdělávání, zdravotnictví a sociálních norem.

Feminismus zahrnuje širokou škálu ideologií, teorií a přístupů, ale v jádru se zaměřuje na dosažení genderové rovnosti řešením problémů jako jsou např.: reprodukční práva, stejná mzda, přístup ke vzdělávání a zdravotní péči, boj proti genderově podmíněnému násilí a zpochybnování genderu, stereotypům a normám, které omezují příležitosti pro jednotlivce na základě jejich genderové identity.

2.3 Historie

Historie feminizmu je složitá a zahrnuje staletí, přičemž hnutí a myšlenky se v průběhu času vyvíjí. V průběhu své historie byl feminismus utvářen různými hlasy a zkušenostmi, včetně hlasů barevných žen, LGBTQ+ jednotlivců a aktivistek z marginalizovaných

komunit. Pokračuje ve vývoji v reakci na měnící se sociální, politické a kulturní kontexty, a zůstává dynamickou silou pro rovnost pohlaví a sociální spravedlnost. Některé zdroje uvádí zatím pouze tři historické vlny, některé dokonce jen dvě, ovšem čtyři vlny jsou momentálně nejčastěji používané.

2.3.1 První vlna

První vlna feminismu se odehrála na konci devatenáctého a na počátku dvacátého století, vynořila se z prostředí městského industrialismu a liberální socialistické politiky. Cílem této vlny bylo otevřít příležitosti pro ženy se zaměřením na volební právo. Ženám, které bojovaly za volební právo, se přezdívalo „Sufražetky“ (z anglického suffrage, česky volební právo). Vlna formálně začala na Seneca Falls Convention v roce 1848, kdy se tři sta mužů a žen shromáždilo za rovnost žen. Elizabeth Cady Stantonová navrhla deklaraci Seneca Falls, která nastiňuje ideologii a politické strategie nového hnutí.

Tato vlna nabyla na síle prostřednictvím organizací jako jsou např. National American Woman Suffrage Association (NAWSA) a Women's Social and Political Union (WSPU) ve Spojeném království. Feministky první vlny také vedly kampaň za vlastnická práva, vzdělávací příležitosti a zlepšení pracovních podmínek.

Na počátku dvacátého století první vlna feminismu skončila a také došlo k ústupu emancipačního hnutí. A to nejen z důvodu splnění cílů, ale také kvůli probouzení fašismu.

2.3.2 Druhá vlna

Získáním volebního práva ženy poněkud od svých bojů za rovnoprávnost odstoupily, ale později si uvědomily, že volební právo k rovnoprávnosti nestačí a bitvu nemají ani zdaleka vyhranou. Druhá vlna začala v 60. letech 20. století a pokračovala dlouhých 30 let do 90. let. Její začátek je připisován jako zásluha literárním dílům jako je např. „The Feminine Mystique“ od autorky Betty Friedan z roku 1963 nebo založením organizací jako je National Organization for Women (NOW) ve Spojených státech. Jako oficiální začátek druhé vlny můžeme považovat protesty proti soutěži Miss Americana konané v Atlantic City roku 1968-1969. V návaznosti úspěchů feminismu první vlny se druhá vlna zabývala širším spektrem problémů. Tato vlna se rozvinula v kontextu protiválečného hnutí a hnutí za občanská práva. Nová levice byla na vzestupu a hlas druhé vlny byl stále radikálnější. V této fázi byly dominantními tématy sexualita a reprodukční práva. Velká část hnutí se soustředila na sociální rovnost bez ohledu na pohlaví.

2.3.3 Třetí vlna

Třetí vlna začala v polovině 90. let 20. století jako reakce na kritiku feminizmu druhé vlny a snažila se tak řešit intersekcionalitu – jak se rasa, třída, sexualita a další faktory prolínají se s genderovým útlakem. Vlna byla ovlivněna postkoloniálním a postmoderním myšlením a destabilizovala mnoho pojmů jako je např. „univerzální ženství“ a heteronormativita. Ženy bojující ve třetí vlně

2.3.4 Čtvrtá vlna

Čtvrtá vlna měla počátek v 90. letech 20. století a tvrdá doteď. Vyznačuje se zvýšeným využíváním sociálních médií a online platformem pro aktivismus a organizování. Zabývá se přetrvávajícími problémy jako je SO, genderově podmíněné násilí a mzdové rozdíly mezi gendery. Zároveň zdůrazňuje inkluzivitu a rozmanitost v rámci feministického hnutí. Na této vlně se do popředí dostala hnutí jako je #MeToo nebo např. #BlackLivesMatter, která zdůrazňují propojenost genderových a jiných forem útlaku.

2.4 Proudý feminizmu

Je důležité si uvědomit, že feminizmu není monolitické hnutí a může zahrnovat různé pohledy a cíle, včetně (vč.) liberálního feminizmu, radikálního feminizmu, socialistického feminizmu, multirasového feminizmu, postmoderního feminizmu, ekofeminizmu, atd. Tato různá odvětví feminizmu se zaměřují na různé aspekty genderové nerovnosti a mohou mít různé strategie pro dosažení svých cílů.

2.5 Vnímání feminizmu v České republice a jiných zemích

Společenský pohled na feminizmu se může značně lišit v závislosti na kulturních, politických a ideologických faktorech. V ČR se na feminizmu pohlíží přes prsty a nebere se příliš vážně, spíše ironicky. Tento negativní postoj vzniká většinou kvůli mýtům, které o něm v médiích a společnosti kolují a dále také kvůli malé informovanosti o tématu. Pojem „feministka“ se považuje za hanlivou urážku a něco, za co by se měl dotyčný stydět. Kirstie Ratzler-Farley ve své publikaci uvedla, že v českém prostředí se výraz „feministka“ používá jako synonymum k nenávisti vůči mužům. (Ratzler-Farley, 2017) Tyto dezinformace, které degradují úsilí feministických hnutí, se snaží vyvracet organizace bojující za práva žen, která byla již výše zmiňována, jako je např. konsent.

2.6 Emancipace

2.6.1 Definice emancipace

Slovo emancipace pochází z latinského slova „e-mancipare“ (česky propustit z područí, propustit někoho ze své moci). Termín je původně převzat ze starého římského práva, které vyjadřovalo právní akt, kterým otec propustil otec svého syna ze své moci a dal mu tak svobodu a svéprávnost.

Emancipace se týká procesu získání svobody nebo osvobození od útlaku, omezení nebo kontroly, zejména v sociálním, politickém, ekonomickém a právní kontextu. Zahrnuje udělování práv, výsad a svobod jednotlivcům či skupinám, které práva byly dříve odepřeny.

2.6.2 Sociální emancipace

Sociální emancipace usiluje o realizaci rovnosti a spravedlnosti pro všechny členy společnosti, bez ohledu na jejich původ a identitu. Snaží se řešit systémové nerovnosti a bariéry, které omezují přístup k příležitostem a právům. Také dává jednotlivcům a komunitám pravomoc prosazovat svou svobodu jednání a hlasu, což jim umožňuje aktivně se účastnit rozhodovacích procesů, které ovlivňují jejich životy. Podporuje sebeurčení a autonomii a umožňuje utvářet si vlastní osud.

Mezi další aspekty sociální emancipace patří uznání a respektování důstojnosti, hodnoty a lidskosti každého jednotlivce. Zpochybňuje stereotypy, předsudky a diskriminaci a podporuje kulturu inkluze, přijetí a sounáležitosti. Nedílnou součástí je také podpora spolupráce a vytváření koalic napříč různými skupinami a hnutími s cílem posílit hlasy a využít kolektivní sílu. Sociální emancipace je ústředním bodem hnutí za sociální spravedlnost, lidská práva a osvobození, která zahrnuje boje za rasovou spravedlnost, rovnost pohlaví, práva LGBTQ+, ekonomickou spravedlnost, práva zdravotně postižených, apod. Představuje transformativní vizi společnosti, která upřednostňuje spravedlnost, solidaritu a obecné dobro.

2.6.3 Politická emancipace

K politické emancipaci obvykle dochází prostřednictvím právních a institucionálních reforem, které občanům poskytují větší politická práva a svobody. Mezi nejzákladnější aspekt politické emancipace patří volební právo, které umožňuje jednotlivcům účast u voleb demokratického procesu výběrem zástupců a tím tak ovlivňovat vládní politiku. Hnutí za volební právo bylo historicky klíčové při rozšiřování politických práv marginalizovaných

skupin, jako dříve byly ženy a rasové menšiny. Mezi další práva zahrnovaná do politické emancipace patří např. občanská práva svobody vyjadřování a shromažďování, stejně jako ochrana před svévolným zadržováním, diskriminací a nespravedlivým zacházením ze strany vládních orgánů.

2.6.4 Ekonomická emancipace

Ekonomická emancipace zahrnuje spravedlivý přístup ke zdrojům jako je vzdělání, půda, kapitál, technologie a trhy. Zahrnuje řešení strukturálních nerovností a bariér, které omezují přístup k ekonomickým příležitostem. Dále také znamená vytváření příležitostí pro podnikání, vytváření pracovních míst a důstojnou práci. Zahrnuje podporu menších podniků, družstev a sociálních podniků, stejně jako prosazování inkluzivních náborových postupů, spravedlivé mzdy a slušné pracovní podmínky. Téma je úzce spjato s genderovou rovností, zahrnuje také řešení diskriminace na základě pohlaví, prosazuje práva a ekonomické postavení žen.

2.6.5 Právní emancipace

Právní emancipace, také emancipace nezletilých, je právní proces, jehož prostřednictvím nezletilý získává nezávislost na svých rodičích nebo zákonných zástupcích před dosažením zletilosti. Ve většině jurisdikcí je plnoletost 18 let, kdy jsou jednotlivci považováni za dospělé a ze zákona získávají určitá práva a povinnosti. Právní emancipace umožňuje nezletilým převzít odpovědnost dospělých a rozhodovat se o svém vlastním životě bez souhlasu a dohledu rodičů nebo zákonných zástupců.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

SO je problém globální velikosti prolínající historii s přítomností. Přístup k tomuto problému je vysoce individuální a v každé kultuře se na něj přihlíží jinak. I přes vysokou prevalenci se o tomto tématu příliš nemluví a je stále tabuizované. Touto BP jsem chtěla poukázat na fakt, že toto téma je aktuální a mělo by se o něm více mluvit z důvodu řešení, nebo například prevence. Ve zdravotnictví není téma SO nic nového, výzkum z roku 2020 tvrdí, že 43.15% VS bylo obtěžováno na pracovišti v ošetrovatelství. (Kahsay, Negarandeh, Nayeri, Hasanpour, 2020)

Byl tedy definován výzkumný problém: Jakou zkušenost mají vybrané všeobecné sestry se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství?

4 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY/PŘEDPOKLADY

4.1 Hlavní výzkumný cíl

Zjistit zkušenost vybraných všeobecných sester se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství.

4.2 Dílčí výzkumné cíle

1. Zjistit okolnosti sexuálního obtěžování vybraných všeobecných sester na pracovišti v ošetrovatelství.
2. Zjistit jak se vybrané všeobecné sestry se zkušeností sexuálního obtěžování pracovišti v ošetrovatelství vyrovnávají.
3. Zjistit psychický dopad na vybrané všeobecné sestry po zkušenosti se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství.

4.3 Hlavní výzkumná otázka

Jakou zkušenost mají vybrané všeobecné sestry se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství?

4.4 Dílčí výzkumné otázky

1. Jaké byly okolnosti sexuálního obtěžování v roli vybraných všeobecných sester na pracovišti v ošetrovatelství?
2. Jak se vybrané všeobecné sestry se zkušeností sexuálního obtěžování na pracovišti v ošetrovatelství vyrovnávají?
3. Jaký psychický dopad má zkušenost se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství na vybrané všeobecné sestry?

5 METODIKA KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

5.1 Metodologie výzkumu

BP je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část, je zpracována pomocí literárních a internetových zdrojů. Druhá, empirická část, je zpracována formou výzkumného šetření a byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Cílem práce je zjistit zkušenost vybraných VS se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Kvalitativní výzkum je zpracován formou kategorizací dat a otevřeného kódování.

Polostrukturovaný rozhovor obsahuje 20 předem připravených otázek (Příloha B), které byly vytvořeny na základě hlavních a dílčích výzkumných cílů tak, aby došlo k jejich zodpovězení.

5.2 Charakteristika sledovaného souboru

Výzkum se uskutečnil kvalitativní formou se zaměřeným výběrem participantů. Výzkumný soubor byl sestaven ze 4 participantek (P), které jsou VS a mají zkušenost se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství. Účastníkům výzkumu byl předán informovaný souhlas a také bylo zajištěno soukromí a anonymita. Participantky byly seznámeny s právem ústupu od výzkumu.

P1: První oslovenou participantkou byla 51 letá VS, pracující na interním oddělení (odd.). Se SO se setkala před 5 lety. Byla obtěžována svým kolegou, který byl na pozici sanitáře.

P2: Druhou oslovenou participantkou byla 25 letá VS, pracující v ambulantním traktu. Byla obtěžována před rokem v dřívějším zaměstnání na chirurgickém odd., kvůli kterému byla nucena odejít. Aktér obtěžování byl chirurgický lékař.

P3: Třetí oslovenou participantkou byla 56 letá VS, která již v tomto odvětví nepracuje. Nyní je na pozici zástupkyně v nejmenované společnosti. Se SO se setkala při nástupu do první pracovní pozice na chirurgické odd. před téměř 40 lety v 19 letech. Byla obtěžována jinou VS.

P4: Čtvrtou oslovenou participantkou byla 70 letá VS, která je již v důchodu. Dříve pracovala na chirurgickém odd., kde se také SO odehrálo. Obtěžování proběhlo ze strany pacienta před 15 lety.

Tabulka 1 – Participanti – Identifikační údaje v době SO

Skupina participantů	Věk	Pohlaví	Pracovní úvazek	Klinické pracoviště	Délka klinické praxe	Vzdělání
P1	46	žena	1.0	interní odd.	27 let	SŠ s maturitou
P2	24	žena	1.0	chirurgické odd.	2 roky	VŠ
P3	19	žena	1.0	chirurgické odd.	půl roku	SŠ s maturitou
P4	55	žena	1.0	chirurgické odd.	36 let	SŠ s maturitou

Zdroj: *Vlastní*

Tabulka 2 – Participanti – Identifikační údaje nyní

Skupina participantů	Věk	Pohlaví	Pracovní úvazek	Klinické pracoviště	Délka klinické praxe	Vzdělání
P1	51	žena	1.0	interní odd.	32 let	SŠ s maturitou
P2	25	žena	0.5	ambulantní trakt	3 roky	VŠ
P3	56	žena	1.0	mimo obor	30 let	SŠ s maturitou
P4	70	žena	0	v důchodu	43 let	SŠ s maturitou

Zdroj: *Vlastní*

Vzhledem k anonymizaci získaných dat při realizaci výzkumu nebudou jména účastněných participantů uváděna.

5.3 Organizace výzkumu

Rozhovory probíhaly v termínu od 8. ledna 2024 do 5. března 2024. Oslovení první participantky proběhlo v rámci odborné praxe v říjnu 2023, poté byla využita metoda snow-ball, kterou jsem oslovila dalších 5 participantek. Pouze 4 souhlasily s účastí výzkumného šetření. Rozhovoru předcházela telefonický kontakt, při kterém jsem participantky seznámila s kritérii a okolnostmi šetření, poté jsme si sjednali termín osobní schůzky, která se konala v soukromém domácím prostředí. Během setkání proběhlo krátké seznámení a představení, při kterém byl participantkám předložen informovaný souhlas s účastí na výzkumném šetření. Participantky byly informovány o anonymitě a o možnosti neodpovídat na otázky, které jim nebudou příjemné, a o možnosti svou účast na výzkumu kdykoliv odvolat.

5.4 Zpracování dat

Byly analyzovány celkem 4 polostrukturované rozhovory s předem připravenými otázkami, které byly se souhlasem nahrávány a následně přepsány do Microsoft Office Word. Po použití byly hlasové stopy vymazány. Zpracování dat proběhlo formou otevřeného kódování a kategorizací dat.

6 PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Tato kapitola se zabývá prezentací a interpretací výsledků záměrně vybraných participantů účastněných v kvalitativním výzkumu mé BP. Hlavním cílem bylo zjistit jakou zkušenost mají vybrané všeobecné sestry se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství.

Vyhodnocení dat bylo prováděno pomocí otevřeného kódování. Vytvořila jsem 3 kategorie v souladu s mými dílčími otázkami a v návaznosti dalšími subkategoriemi. Texty přepsaných rozhovorů jsem přiřadila k souvisejícím kategoriím a následně hledala podobné či naopak odlišné znaky.

6.1 Kategorie I: Okolnosti sexuálního obtěžování

Jako první dílčí cíl jsem si stanovila seznámení s okolnostmi sexuálního obtěžování vybraných všeobecných sester na pracovišti v ošetrovatelství. Dle tohoto cíle byla určena první kategorie *Okolnosti sexuálního obtěžování*. Dále byla kategorie rozdělena do samostatné subkategorie zkušenost s obtěžováním na pracovišti, kde participantky popisují okolnosti a formu obtěžování.

Z tohoto šetření vyplývá, že 3 ze 4 participantek zažilo SO na chirurgickém odd. a jedna na interním. Můžeme si také všimnout, že na věku vůbec nezáleží a obtěžovány jsou ženy ve všech věkových kategoriích. Jen P4 byla obtěžována pacientem, zbylé 3 byly obtěžovány ze stran kolegů. Jeden aktér byl ženského pohlaví, ostatní mužského. Ve všech případech bylo obtěžování opakované.

Formou obtěžování byl ve 3 případech psychický nátlak, ve 2 vygradoval dokonce až do vyhrožování. Ve dvou případech u P3 a P4 došlo i na fyzické obtěžování.

Tabulka 3 - Participantí – Aktér sexuálního obtěžování

Skupina participantů	Aktér
P1	sanitář, muž
P2	lékař, muž
P3	všeobecná sestra, žena
P4	pacient, muž

Zdroj: *Vlastní*

Tabulka 4 – *Participantí – Forma obtěžování*

Skupina participantů	Forma obtěžování
P1	psychický nátlak
P2	psychický nátlak, vyhrožování
P3	psychický nátlak, fyzické obtěžování
P4	verbální a fyzické obtěžování, vyhrožování

Zdroj: *Vlastní*

P1: „Se sexuálním obtěžováním se u nás na interně potýkám poměrně často ze strany pacientů ve formě neslušných vtipů či narážek, ovšem tohle bylo jiné. Asi před 5 lety jsem byla obtěžována mým kolegou, který je u nás na oddělení sanitář. Začalo to zpočátku nevinně jen lichotkami, poté se to posunulo do fáze, kdy jsem se bála chodit do práce. Nevěděl, co znamená ne a neustále na mě psychicky tlačil i přes fakt, že věděl, že jsem šťastně vdaná. Nic fyzického se neudálo, že by mi třeba ublížil, to ne. Jen tam byl ten psychický nátlak z jeho strany, moje kolegyně si toho taky poté začaly všimnout.“

P2: „Po absolvování vysoké školy jsem nastoupila na chirurgické oddělení, kde se mi ze začátku moc líbilo. Byl tam moc milý kolektiv a dalo by se říct, že jsem mezi ně hned zapadla. I s lékaři to bylo fajn, byla legrace. Asi po roce jsem se seznámila s novým doktorem, co tam přišel. Byl moc fajn, dalo by se říct, že jsme chvíli spolu i randili. Pak to ale nějak nevyšlo, asi jsem byl prostě každý jinde a rozhodla jsem se vztah ukončit. Poté jsem zjistila, že je ženatý a tak jsem se snažila náš kontakt omezit na minimum a vycházet spolu jen na profesionální bázi. Nevzal to moc dobře a pak mi začal různě vyhrožovat, zval mě k němu na lékařský pokoj a dělal návrhy. Byla jsem nucena toto pracoviště po 2 letech působení opustit.“

P3: „Byla jsem obtěžována kolegyní, která je taky sestra. Stalo se to někdy krátce po nástupu na chirurgii, když jsem odmaturovala. To už je hodně dávno. Ze začátku byla moc milá, staly se z nás kamarádky. Pak mi ale přišlo, že se chová nějak divně. Když jsem se jí zeptala, co se děje, vyznala mi lásku. Byla jsem zaskočená, ale vysvětlila jsem jí, že já to tak nevidím, že chci být jen kamarádka. Tento fakt asi neunesla a rozhodla se mi pak dělat ze života peklo. Neustále na mě tlačila, sahala na mě. Nedokázala pochopit, že já její city neopětuju a bylo to celé zvláštní. Naštěstí pak asi po půl roce odešla a už jsem o ní od té doby neslyšela.“

P4: „Každý bere jako sexuální obtěžování něco jiného, sama mám zkušenost s více formami, ale nic jsem si z toho nikdy nedělala. Ovšem na tohle nikdy nezapomenu. Téměř celý život jsem pracovala na chirurgickém oddělení, teď jsem v důchodu. Asi před 15 lety jsem byla obtěžována pacientem, který byl alkoholik. Přivezla ho k nám záchranka s tržnou ránou na hlavě, otřese mozku a zlomenou rukou. Už při příjmu měl nemístné poznámky, ale neustále se to stupňovalo. Pak to došlo až do té fáze, že mi sahal mezi nohy a říkal mi, že až ho pustí, že si mě najde a znásilní.“

6.2 Kategorie II: Vyrovnání oběti s obtěžováním

V této kategorii jsem se zaměřila na problém týkající se řešení SO a vyrovnání oběti s danou situací. Dále jsem zkoumala, jak oběti reagovaly a situaci řešily. Tato kategorie byla formulována pomocí druhého dílčího cíle - zjistit, jak se vybrané všeobecné sestry se zkušeností sexuálního obtěžování na pracovišti v ošetrovatelství vyrovnávají.

6.2.1 Subkategorie: Reakce na obtěžování

Všechny 4 participantky při obtěžování cítily strach. Na obtěžování většinou ze začátku reagovaly ironicky a nebraly ho vážně, poté volily formu obrany útekem a snažily se aktéra ignorovat. Jedna participantka uvedla, že si prošla depresivním obdobím, druhá byla nucena opustit své zaměstnání.

Tabulka 5 – Participantí – Reakce na obtěžování

Skupina participantů	Reakce na obtěžování
P1	obranná reakce vtipem, strach, ignorování
P2	strach, útek, odchod ze zaměstnání
P3	polichocení, strach, depresivní období
P4	strach, šok, útek

Zdroj: *Vlastní*

P1: „Pokud jste nikdy v podobné situaci nebyli, nemůžete s jistotou říct, jak byste reagovali. Možná si řeknete, že byste byli silní a nenechali si něco takového líbit, ale nic takového nemůžete s jistotou říct, dokud v takové situaci nebudete. Já jsem si taky před tím říkala, že se mi nikdy nic takového nestane, a když jo, tak že budu reagovat úplně jinak, než jsem ve finále reagovala. Když vás obtěžuje kolega, kterého znáte nějakou dobu, v první moment to berete jako vtip. I já to tak brala. Nebrala jsem to vůbec vážně. I jsem ze začátku vtipkovala nazpátek a smála jsem se tomu. Ovšem pak už to taková legrace nebyla a už mi to nebylo

příjemné. Kolegyně si toho všimly a zastaly se mě, že už je to prostě moc. Ani to mu nestačilo. Poté mi i začal bombardovat SMSkami a já dostala strach. Začala jsem se mu stranit, nemluvila jsem s ním a pak jsem měla i období, kdy jsem se bála chodit do práce. Měla jsem spíše pasivní reakci, snažila jsem se to ignorovat.“

P2: „Jelikož to začalo původně jako románek, bylo to pak takové složitější. Ve vztahu jsem se s ním cítila dobře, ale pak to prostě nějak nevyšlo. Chtěla jsem něco jiného a on asi taky. Když jsem se s ním rozešla, byl hodně agresivní. Nadával mi a říkal mi, co si o sobě jako myslím, že on má na lepší a snažil se mě potopit. Poté se se mnou skoro nebavil a v práci bylo dusno. Za nedlouho jsem zjistila, že je ženatý a začala jsem ho ignorovat. To on asi nezkoušel, že ho ignoruje i moje strana, a začal mi vyhrožovat tím, jak všem řekne, co jsem zač, že jsem mu rozvrátila rodinu. Pak jako by mu přepnulo v hlavě a zval mě k sobě na lékařský pokoj. Po mém odmítnutí to vše vygradovalo tak, že pokud neodejdu z práce, tak že mě zabije. Dostala jsem hrozný strach a tak jsem bez udání důvodu z práce odešla. Od té doby jsem o něm neslyšela, ale co jsem tak koukala na sociální sítě, asi tam pracuje doteď a je pořád ženatý.“

P3: „Nikdy bych nečekala, že budu někdy obtěžována kolegyní, která je také sestra. Hodně mě to šokovalo a těžce jsem to dlouhou dobu nesla. Moje první reakce asi byla, že mi to polichotilo. Že se líbím jiné ženě, cítila jsem se hezká. Ovšem u lichotek to nezůstalo a jak už jsem říkala, poté došlo i na doteky, které mi vůbec nebyly příjemné. Opakovaně jsem jí to říkala, že se mi to nelíbí a že já to takhle necítím, že mám ráda muže, ale že s ní budu ráda kamarádka. Ne nebrala jako odpověď. Řekla bych, že jsem si po tomto prošla hodně depresivním obdobím, byla jsem pořád smutná, přemýšlela jsem jenom o tom, jak půjdu do práce, budu s ní mít směnu a zase na mě bude sahat. Bylo toho na mě tak moc, že jsem pak v jeden moment vyletěla a začala na ní křičet. Jen sklopila oči, a po půl roce mého trápení konečně beze slova odešla. Teď nevím, kde je a co dělá. Ale doufám, že jí to trochu probralo a už nic takového nikomu nedělá.“

P4: „Moje reakce? Bála jsem se. Alkoholici jsou na chirurgickém oddělení poměrně často, takže jsem na různé verbální obtěžování zvyklá a už to tak neberu, většinou jen mávnu rukou nebo zpětně vtipně odpovím, oni po tom většinou přestanou. Ovšem tohle bylo jiné. Po tom, co mi řekl to s tím znásilněním, jsem si musela vzít týden dovolenou. Byla jsem z toho úplně

v šoku, musela jsem to vstřebat. Zasáhlo to ve mně něco, co ještě nikdy před tím nic neudělalo. Když jsem se vrátila do práce, už tam našťestí nebyl. Výhružky taky nenaplnil, už jsem ho v životě neviděla.“

6.2.2 Subkategorie: Řešení obtěžování

Z rozhovorů vyplynulo, že ani jedna participantka nešla pro pomoc na vedení, vše se řešilo tzv. „pod pokličkou“. Jen P2 se svěřila blízké kamarádce s podobnou zkušeností, ostatní se svěřily kolegyním na stejném pracovišti. Ze studu, strachu a traumatu nechtějí o tomto tématu mluvit se svými blízkými. Dvěma formami řešení byl: útěk – v jednom případě trvalý P2 (odchod z práce), v druhém jen odchod na týdenní dovolenou P4, a osobní slovní výtka vůči aktérovi. Při slovní výtce si aktér nejspíše svoji vinu uvědomil a tak sexuální obtěžování v obou případech ustálo, P1 a P3.

Tabulka 6 – Participantí – Řešení obtěžování

Skupina participantů	Řešení obtěžování
P1	osobní slovní výtka, vedení o obtěžování nevědělo, svěřila se kolegyním
P2	odchod ze zaměstnání, vedení o obtěžování nevědělo, svěřila se blízké kamarádce
P3	osobní slovní výtka, vedení o obtěžování nevědělo, svěřila se kolegyni
P4	odchod na týdenní dovolenou, vedení o obtěžování nevědělo, svěřila se kolegyni

Zdroj: *Vlastní*

P1: „Jak už jsem říkala v předchozí otázce, snažila jsem se mu ze začátku stranit, to ovšem v práci moc nejde. Kolegyně si hodně rychle začaly všimnout, že něco není v pořádku a moc mě podporovaly v tom, abych to začala řešit. To bylo moc hezké a dalo mi to sílu. Jednoho dne jsem přišla do práce a i přes dřívější prosby, ať toho nechá, mi zase říkal jak moc mě má rád, a že ho přece nemůžu pořád odmítat. To už bylo na mě moc. Řekla jsem mu tedy, že jestli toho nenechá, tak že půjdu na vedení a budu si stěžovat. Po tomto mém výroku asi dostal trochu strach, tak se mi omluvil, že to tak vůbec nemyslel, že mi má jen rád. Od té doby spolu vycházíme pouze v profesionálním vztahu, jinak se nebavíme. Na vedení jsem nakonec nešla. Ale kolegyním jsem se všim svěřila a musím říct, že tohle byla asi ta největší terapie, kterou jsem si mohla zařídit. Víte, že v tom nejste sami a že vás někdo drží.“

P2: „Měla jsem hrozný strach udělat cokoliv. Svěřila jsem se své velmi blízké kamarádce, která má podobnou zkušenost se svým ex-přítelem. Bohužel to bylo před tím, než přišly výhružky, takže než jsem stihla cokoliv udělat, byla jsem jako v pasti. Jak jsem byla čerstvě po škole a on byl vystudovaný lékař s dobrou reputací, věděla jsem, že nemám šanci. Proto

jsem se rozhodla, že tedy odejdu sama. A bylo to opravdu to nejlepší rozhodnutí, které jsem v té době asi mohla udělat. Teď pracuji v ambulantním traktu ve skvělém kolektivu a jsem moc šťastná. Určitě to není ideální styl řešení obtěžování, teď bych šla určitě na vedení. Kdo ví, jestli to neudělá zase někomu jinému. Ale už je to za mnou.“

P3: „Nevím, jestli mé řešení bylo korektní, ale když mě něco delší dobu trápí a nahromadí se to ve mně, po čase vybuchnu. Tak to bylo i v této situaci. Byl to na mě prostě moc velký nátlak. Ale řekla jsem ve finále to, co jsem říct chtěla a zafungovalo to. Teď už bych to asi řešila mnohem dříve a klidněji, ale pořád si stojím za tím, že by se za sebe člověk měl postavit a sebrat všechnu odvahu. Za vedením jsem jít nechtěla, byla to moje záležitost, kterou jsem si i sama vyřešila. Ale jedné kolegyni jsem se svěřila.“

P4: „Po tom, co jsem slyšela jeho poslední větu jsem byla prostě v šoku. Jako kdybych dostala elektrický výboj. Po skončení směny jsem si zařídila týdenní dovolenou, protože jsem potřebovala nějaký čas se z toho dostat. Tohle bylo na mě prostě nějak moc. Ani nevím, proč mě to tak dostalo, když jsem slyšela nemístné návrhy a různé vulgární nadávky poměrně často, ale bylo tomu tak. Doma jsem přemýšlela, jak budu takovouto situaci řešit, nakonec k ničemu nedošlo. Když jsem přišla zpět, už tam nebyl. Kolegyně si na nic nestěžovaly, je neobtěžoval. Rozhodla jsem se tedy s touto zkušeností vypořádat sama, mým jediným podporovatelem byla moje kolegyně, o které vím, že si prošla něčím hodně podobným. Takže to teď víte jen vy, já a ona.“

6.2.3 Subkategorie: Doporučení obětem obtěžování

Všechny participantky odpověděly, že jim velice pomohlo svěřit se někomu blízkému a nebo někomu, kdo má podobnou zkušenost. Jako doporučení P1 a P3 uvedly upozornění na nevhodné chování, protože právě to bylo to, co jim pomohlo. Dále také všechny litují, že samy nešly za nadřízeným nebo na vedení. Kdyby mohly, tak už teď stejnou chybu znovu neudělají.

Tabulka 7 – Participantí – Doporučení ostatním obětem obtěžování

Skupina participantů	Doporučení ostatním obětem obtěžování
P1	upozornění na nevhodné chování, svěřit se blízké osobě, obrátit se na vedení nebo nadřízeného
P2	svěřit se blízké osobě, obrátit se na vedení nebo nadřízeného
P3	upozornění na nevhodné chování, svěřit se blízké osobě, obrátit se na vedení nebo nadřízeného
P4	svěřit se blízké osobě

Zdroj: *Vlastní*

P1: „Určitě se nebojte se svou zkušeností svěřit buď někomu blízkému, nebo třeba kolegyni v práci. Není dobré se s takovouto zkušeností vyrovnávat sám. Poté zkuste aktérovi vysvětlit, že tato situace není pro vás příjemná, že je to nevhodní, a že si přejete, aby toho nechal. Kdyby toho nenechal, nebo mě někdo obtěžoval fyzicky, určitě bych zašla už i na to vedení. Takže se nebojte, nejste v tom sami. A hlavně za to nemůžete!“

P2: „Jako první doporučení bych řekla, že je to, abyste si uvědomili, že to není vaše chyba. Nikdy. Vždy je vinný aktér, který vám utváří nepříjemnou atmosféru v pracovním prostředí. Někdo může argumentovat s tím, že když jsme sestry, tak co jsme si jako myslely, že s něčím takovým musíme počítat. To je blbost. Něco takového by se nemělo vůbec normalizovat. Buďte silné, silnější než já a řešte tento problém co nejrychleji. Mně nejvíce pomohlo svěřit se mé blízké kamarádce, teď bych navíc zašla i na vedení.“

P3: „V první řadě bych upozornila na nevhodné chování, že vám není příjemné, jak se k vám chová. Dále je dobré se s něčím takovým svěřit, neřešte něco takového samotní. Kdyby obtěžování neustálo, určitě bych poté zašla za nadřízeným a snažila se situaci řešit.“

P4: „Vůbec nepřemýšlejte nad tím, že si něco takového necháte pro sebe. A už vůbec neřešte, co si o vás pomyslí ostatní, protože vy za nic nemůžete. Svěřte se třeba kolegyni v práci, nebo pokud vám to bude příjemné, tak někomu blízkému v osobním životě. Tohle vám nestojí za to, abyste potom měli nějaké psychické problémy.“

6.3 Kategorie III: Psychický dopad na oběť obtěžování

V poslední kategorii jsem se zaměřila na třetí dílčí cíl zjistit psychický dopad na vybrané VS po zkušenosti se SO na pracovišti v ošetrovatelství. Další otázka byla např. úvaha o změně zaměstnání.

Z rozhovorů vyplynulo, že po zkušenosti se SO na pracovišti měla každá z participantek určitou formu negativního psychického dopadu na svůj život. U všech participantek převažoval strach z opakování jakékoliv formy sexuálního obtěžování. P1 už nemá vůči kolegům důvěřivost, P2 cítila bezmoc a dodnes má problém s navazováním nových vztahů. P3 trpěla depresivními epizodami.

Tabulka 8 – *Participant* – *Psychický dopad po obtěžování*

Skupina participantů	Psychický dopad po obtěžování
P1	strach z opakování, nedůvěřivost
P2	bezmoc, strach z opakování, těžké navazování nových vztahů
P3	strach z opakování, depresivní epizody
P4	strach z opakování

Zdroj: *Vlastní*

P1: „Po této zkušenosti už jsem dost ostražitá a nedůvěřivá. Nechci aby se něco takového opakovalo. Hlídám si, aby mé pracovní vztahy byly profesionální a nevzbuzovaly ve druhých jiný dojem. Nepouštím si nikoho nového k tělu a je mi lépe. Je to už 5 let, myslím si, že jsem s tím už vyrovnaná. Když to bylo čerstvé, tak to rozhodně nic příjemného nebylo. Řekla bych, že ten psychický nátlak je někdy horší, než kdyby mi obtěžoval fyzicky. O změně zaměstnání jsem uvažovala před tím, než se to vyřešilo. Nakonec jsem zůstala na svém místě a myslím si, že tu zůstanu až do důchodu.“

P2: „Když jsem si procházela tím obdobím obtěžování a výhrůžek, byla jsem hodně na dně. Cítila jsem bezmoc a bála jsem se o sebe. Po odchodu z práce jsem měla hrozný problém s navazováním nových vztahů, bála jsem se, aby se mi nestalo znovu to samé. Ale jak už jsem říkala, teď jsem na jiné pracovní pozici a jsem moc spokojená. Mám teď čerstvě i nového přítele, takže jsem na dobré cestě.“

P3: „Musím říct, že jsem na tom nebyla moc dobře. Měla jsem deprese a nemohla jsem dělat skoro nic. Byla jsem úplně demotivovaná, hodně jsem i zhubla. Všeobecnou sestrou jsem byla poté ještě hodně dlouho, ale vystřídala jsem poté další 3 oddělení. Teď pracuji mimo obor a jsem nadmíru spokojená. Myslím si, že jsem se s tou zkušeností už vyrovnala, ale někdy se mi to vrátí a mrzí mě to. Ale život jde dál.“

P4: „Už jsem v důchodu, ale o změně zaměstnání jsem uvažovala při tom týdenním volna, ovšem po návratu byl pacient pryč, tak jsem se z toho potom dostala poměrně rychle. Jak se říká, co oči nevidí, to srdce nebolí, a on tam už nebyl. Byla to jen nepříjemná zkušenost, poté jsem měla strach, že se bude něco takého ještě opakovat, ale naštěstí neopakovalo.“

DISKUZE

SO je hluboce zakořeněný společenský problém, který vyžaduje kolektivní akci k řešení a odhodlání vytvořit bezpečnější prostředí pro všechny jednotlivce. Informovaností o tématu, upřednostňováním hlasů a zkušeností obětí, a spravedlivé odpovědnosti pro pachatele, se můžeme dopracovat k budoucnosti, kde se s každým bude zacházet s důstojností, respektem, úctou a rovností.

BP pojednává o tom, jakou zkušenost mají vybrané VS se SO na pracovišti v ošetrovatelství. K zjištění těchto údajů byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu, pomocí polostrukturovaných rozhovorů s předem připravenými otázkami. Výběr participantů byl záměrný a kritéria byla – profese všeobecná sestra, zkušenost se SO. Do výzkumného šetření bylo pozváno 6 participantek, nakonec se zúčastnily jen 4.

Dílními cíli bylo zjistit, jaké byly okolnosti SO, jak se VS se SO vyrovnávají a jaký na ně měla zkušenost psychický dopad.

První výzkumná otázka se věnovala okolnostem SO jednotlivých participantek. Ve 3 případech obtěžování byl aktérem muž a kolega. Jen jednou byla aktérka žena a pacient. Forma obtěžování se příliš nelišila, převážně se jednalo o psychický nátlak až vyhrožování smrtí nebo znásilněním. U P3 a P4 bylo obtěžování i fyzické a to např. osahávání, nechtěné doteky.

Druhá výzkumná otázka se zabývá s vyrovnáváním VS s obtěžováním. Dále se zkoumalo, jak oběti v situaci reagovaly a dále situaci řešily. U všech participantek převažoval strach. P1 brala ze začátku situaci jako vtip a snažila se to brát s nadhledem. Naopak třeba P3 se cítila polichocena, ovšem poté procházela depresivním obdobím. P2 byla nucena opustit své zaměstnání, P4 si vzala týdenní dovolenou. P1 a P3 situaci řešily nejprve osobní slovní výtkou, která byla tak efektivní, že už to poté nijak neřešily. Ani jedna z participantek neřešila obtěžování na pracovišti s nadřízeným a svěřily se jen pár jedincům. Jako doporučení pro ostatní oběti obtěžování participantky doporučily upozornit aktéra na nevhodné chování, svěřit se blízké osobě nebo osobě s podobnou zkušeností a v neposlední řadě také oznámit obtěžování na pracovišti nadřízenému k dalšímu šetření.

Třetí výzkumná otázka zabývající se psychickým dopadem SO na VS poukázala na fakt, že každá participantka byla svým způsobem nějak negativně psychicky ovlivněna.

U všech přetrvává strach z opakování, P1 je nedůvěřivá a ostražitá vůči svým kolegům a P2 má doteď problém s navazováním nových vztahů. P3 trpěla již dříve zmíněnými depresiemi.

I přes všechny tyto nepříjemné zkušenosti se teď všechny participantky cítí šťastné a se situací se vyrovnali.

LIMITY VÝZKUMU

Při vyhledávání zdrojů, které jsem používala při vyhotovení této BP jsem zjistila, že jich není tolik, kolik by bylo k získání dostatečných informací třeba. V ČR je seznam zdrojů zabývajících se problematikou SO a SN velmi omezený, proto jsem byla nucena čerpat spíše z těch zahraničních, kde je množství informací a studií rozsáhlejší.

Během realizace výzkumného šetření byly shledány limity ve vyhledávání vhodných participantů k polostrukturovanému rozhovoru. Jedním z limitů byla neochota participantů se šetření zúčastnit, protože je toto téma pro některé jednotlivce příliš tabuizované a citlivé. Také se těžce hledají lidé, kteří mají s tímto problémem zkušenost. Dalším z limitů souvisejícím s limitem prvním, je počet participantů, proto byl rozhovor nakonec veden jen se 4 participanty.

DOPORUČENÍ PRO OŠETŘOVATELSKOU PRAXI

- Prevence obtěžování ve formě informovanosti a vzdělanosti.
- V případě obtěžování upozornit aktéra na jeho obtěžující a nevhodné chování.
- Jakoukoliv formu nevhodného chování nahlásit nadřízenému k případnému dalšímu řešení.

ZÁVĚR

Tato BP měla za cíl zjistit, jaká je zkušenost všeobecných sester se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství. Pomocí dílčích cílů bylo potřeba zjistit okolnosti sexuálního obtěžování, jak se oběti se situací vyrovnaly a také jaká měla tato zkušenost na ně psychický dopad.

Teoretická část má stručně definovat téma sexuálního obtěžování a témat s ním spojených, jako je např. diskriminace, šikana na pracovišti, genderové role, hnutí #Metoo, Istanbulská úmluva, aj. Dále také s pojmy feminismus a emancipace. Ke zpracování teoretické části byly využity informace z odborné literatury, ověřených internetových zdrojů a dřívějších českých a zahraničních studií na toto téma.

Praktická část byla zpracována kvalitativní metodou šetření pomocí polostrukturovaného rozhovoru s předem připravenými otázkami. Rozhovoru se zúčastnily 4 participantky, které byly v profesi VS sexuálně obtěžovány na pracovišti v ošetrovatelství. Výsledky byly zpracovány formou otevřeného kódování a kategorizací dat.

Cílem BP bylo zjistit zkušenost VS se SO na pracovišti v ošetrovatelství, a tento cíl byl také úspěšně splněn. Z rozhovorů vyplývá, že aktéry mohou být nejen muži, ale i ženy, a není to vůbec výjimkou, protože jedním akterem ze čtyř byla právě žena. U všech participantek se objevil po obtěžování strach. Dále se také zjistilo, že jen dvě participantky chtěly obtěžování řešit, další dvě zvolily spíše metodu útěku. To samé platí o tom, jestli se s problémem někomu svěřily – svěřily se jen dvě. Tímto se dostáváme k faktu, že je toto téma stále velice tabuizované a oběti obtěžování se o něm bojí nebo stydí mluvit. Domnívám se tedy, že by se o tomto tématu mělo mnohem více mluvit a informovat.

Výzkum poukázal na zásadní problém. Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že ani jedna participantka nechtěla nahlásit obtěžování svým nadřízeným. Převládá u nich strach a stud. Jako doporučení pro výstup do ošetrovatelské praxe bych doporučila zvýšit vzdělanost a informovanost o tomto tématu v rámci společnosti. V případě obtěžování by se neměla v žádném případě cítit zahanbeně a měla by vědět své možnosti řešení.

Při výzkumu byly shledány limity, které mohly mít jistý vliv na výsledky. Jeden z nich je málo participantů, ale i tak si myslím, že výsledky jsou dostačující – zadaný cíl byl splněn. Zkušenost se SO vybraných VS na pracovišti v ošetrovatelství byla zjištěna.

SEZNAM LITERATURY

1. BATES, Laura. *Everyday sexism*. Londýn. Simon & Schuster Ltd. 2015. ISBN 9781471149207. [cit. 03.02.2024].
1. BENYA, Frazier. *Sexual Harassment of Women: Climate, Culture, and Consequences in Academic Sciences, Engineering, and Medicine*. NASEM. [online]. 2018. [cit. 17.02.2024]. Dostupné z: <https://nap.nationalacademies.org/catalog/24994/sexual-harassment-of-women-climate-culture-and-consequences-in-academic>
2. ČESKO. *Zákon č. 13 198/2009 Sb., zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů*. Sbírka zákonů. [online]. 29.06.2009. [cit. 17.02.2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198>
3. ČESKO. *Zákon č. 40/2009 Sb., zákon o sexuálním nátlaku*. Sbírka zákonů. [online]. 17.09.2015. [cit. 17.02.2024]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-3-paragraf-186?full=1>
4. JEWKES, Rachel, SEN, Purna, GARCIA-MORENO, Claudia. *Sexual violence: From World Report on Violence and Health*. Geneva: WHO. 2002.
5. KAHSAY, Woldegebriel Gebregziabher, NEGARANDEH, Reza, DEGHAN NAYERI, Nahid, HASANPOUR, Marzieh. *Sexual harassment against female nurses: a systematic review*. Biomedcentral.com [online]. 13.07.2020. Dostupné z: <https://bmc-nurs.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12912-020-00450-w> [cit. 20.03.2024].
6. KRŽIŽKOVÁ, Alena, ČERMÁKOVÁ, Marie, DUDOVÁ, Radka, MAŘÍKOVÁ, Hana, UHDEOVÁ, Zuzana. *Obtěžování žen a mužů a sexuální obtěžování v českém systému pracovních vztahů: rozsah, formy, aktéři, řešení*. Oddělení Gender & sociologie, Sociologický ústav AV ČR. [online]. 2005. [cit. 17.02.2024]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/oddeleni/dokumenty/obtezovani.pdf>
7. KRŽIŽKOVÁ, Alena, MAŘÍKOVÁ, Hana, UHDEOVÁ, Zuzana. *Sexualizovaná realita pracovních vztahů. Analýza sexuálního obtěžování v České republice*. Praha: Sociologický ústav AVČR. 2006. ISBN: ISBN 807330090-7. [cit. 03.02.2024].
8. MICHÁLKOVÁ, Eva. *Sexuální násilí a sexuální obtěžování: reprezentativní výzkum 2021*. Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí. [online]. 2021. [cit. 19.02.2024]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/sexualni-nasili-a-sexualni-obtezovani-reprezentativni-vyzkum>

- 2021?fbclid=IwAR3U76BMMn308Yfn4iVVF-gIJvg9cojP4XURoI8NCRfxlz0LZ5JPspCWos d44
9. MILANO, Alyssa. Re: #metoo If all the people ... In Twitter [online]. 15.10.2017. [cit. 20.02.2024]. Dostupné z: https://twitter.com/Alyssa_Milano/status/919659438700670976?lang=cs
 10. LINDNER, Jannik. *Must-Know Feminism Statistics*. Gitnux.org [online]. 20.12.2023. [cit. 03.02.2024]. Dostupné z: <https://gitnux.org/feminism-statistics/>
 11. RATZER-FARLEY, Kirstie. *Feminism Movement in Czech Republic*. Running head: *Feminism in Czech Republic* [online]. 2017. [cit. 30.3.2024]. Dostupné z: <http://kentnprague.com/wp-content/uploads/2013/09/The-Czech-Feminist-Movement.pdf>
 12. SMETÁČKOVÁ, Irena, PAVLÍK, Petr. *Genderově motivované sexuální obtěžování na středních školách: hranice vhodného chování*. Sociální studia. [online]. 03.2012. [cit. 19.02.2024]. Dostupné z: <file:///C:/Users/Sabina/Downloads/5960-Text%20%C4%8D%C3%A1nku-9253-1-10-20160819.pdf>
 13. STOP STREET HARASSMENT. *Unsafe and Harassed in Public Spaces*. [online]. 2014. [cit. 19.02.2024]. Dostupné z: <https://stopstreetharassment.org/wp-content/uploads/2012/08/National-Street-Harassment-Report-November-29-20151.pdf>
 14. PROFEM. *Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním: výzkumná zpráva*. Praha: profem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí. [online]. 2021. [cit. 30.3.2024]. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/984/V%C3%9DZKUMN%C3%81%20ZPR%C3%81VA_sexualni%20nasili_2021-%20Copy%201.pdf
 15. UN WOMEN. *Facts and Figures: Ending violence against women*. *Ending violence against women*. [online]. 2021. [cit. 03.02.2024]. Dostupné z: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>
 16. UN WOMEN. *Safe cities: Global initiative*. [online]. 2013. [cit. 03.02.2024]. Dostupné z: https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2013/12/UN%20Women-EVAW-SafeCities-Brief_US-web%20pdf.pdf
 17. URBAN, Lukáš. *Sociologie: Klíčová témata a pojmy*. Praha. Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3056-6. [cit. 03.02.2024].

18. ÚŘAD VLÁDY ČR. *Prevence sexuálního obtěžování ve státní správě: příručka pro úřady*. [online]. 2019. [cit. 03.02.2024]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Prevence-sexualniho-obtezovani-ve-statni-sprave.pdf>
19. VOHLÍDALOVÁ, Marta. *Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí: analýza, souvislosti, řešení*. Praha: Sociologický ústav AVČR. 2010. 24s. ISBN: 978-80-7330-184-2 [cit. 03.02.2024].
20. ZÁBRODSKÁ, Kateřina, KVĚTON, Petr. *Šikana na pracovišti v prostředí českých univerzit: výskyt, formy a organizační souvislosti*. Sociologický časopis. 2012. DOI:10.13060/00380288.2012.48.4.06 [cit. 03.02.2024].

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Informovaný souhlas s rozhovorem

Příloha B - Polostrukturovaný rozhovor

PŘÍLOHY

Příloha A – Informovaný souhlas s rozhovorem

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho následujícím využitím pro účely bakalářské práce Sexuální obtěžování všeobecných sester na pracovišti v ošetrovatelství

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

Byl/a jsem informována o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Sabiny Trnkové na téma Sexuální obtěžování všeobecných sester na pracovišti v ošetrovatelství. Hlavním cílem výzkumu je zjistit zkušenost vybraných všeobecných sester se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství.

Bylo mi sděleno, jak bude rozhovor probíhat. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpověď na jakoukoli otázku, případně do 3 dnů odmítnout účast na výzkumu.

Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce bude přístupná pouze komisi u obhajoby bakalářské práce, jinak nikomu až na části citovány v textu práce, který bude volně dostupný online.

Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.

Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat, zvuková nahrávka a transkripce rozhovoru však bude po ukončení výzkumu smazána.

Datum a místo podpisu:

Podpis účastníka:

Podpis výzkumníka:

Příloha B – Polostrukturovaný rozhovor

Vážení participanti,

jmenuji se Sabina Trnková a jsem studentkou třetího ročníku Fakulty zdravotnických studií na Západočeské univerzitě v Plzni, kde studuji obor Všeobecné ošetrovatelství. S předem podepsaným informovaným souhlasem se na Vás obracím s prosbou o zodpovězení několika otázek ve formě polostrukturovaného rozhovoru, který poslouží ke zpracování výzkumu mé bakalářské práce. Tento rozhovor je zcela anonymní, nahrávka rozhovoru bude po použití smazána. Vámi sdělené informace jsou důvěrné. Cílem výzkumu je zjistit a analyzovat zkušenost vybraných všeobecných sester se sexuálním obtěžováním na pracovišti v ošetrovatelství.

Předem Vám děkuji za spolupráci.

Sabina Trnková

1. Kolik je Vám let?
2. Jaké je Vaše pohlaví?
3. Jaké máte vzdělání?
4. Jak dlouho pracujete jako všeobecná sestra?
5. Jaká je Vaše pracovní historie?
6. Jakou máte zkušenost se sexuálním obtěžováním na pracovišti?
7. Na jakém pracovišti se obtěžování odehrálo?
8. Bylo obtěžování ojedinělé, nebo opakované?
9. Jaké byly okolnosti sexuálního obtěžování?
10. Jak jste reagoval/a v moment, kdy se obtěžování odehrálo?
11. Jak jste obtěžování řešil/a?
12. Svěřil/a jste se o zkušenosti někomu blízkému?
13. Pokud jste situaci řešil/a s nadřízeným, jak reagoval a jak situaci řešil?
14. Mělo na Vás obtěžování psychický dopad?
15. Jak jste se se situací vyrovnal/a a jak na to pohlížíte teď?
16. Uvažoval/a jste o změně zaměstnání?
17. Pracujete stále na stejném pracovišti?
18. Znáte někoho z okolí se stejnou zkušeností?
19. Udělal/a byste teď něco jinak?
20. Co byste doporučil/a ostatním obětem obtěžování, kteří si tím právě prochází?